

ระบบการเงินรายย่อยกับปัญหาความยากจน

โดย

นางสาวพิชชา วีรกุลเทวีญ

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการเงิน
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ระบบการเงินรายย่อยกับปัญหาความยากจน

โดย

นางสาวพิชชา วีรกุลเทวีญ

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการเงิน

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

THE EFFECTS OF MICROFINANCE ON POVERTY REDUCTION

BY

MISS PICHAR WEERAKUNTEWAN

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF

THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF MASTER OF SCIENCE

FINANCIAL MANAGEMENT

FACULTY OF COMMERCE AND ACCOUNTANCY

THAMMASAT UNIVERSITY

ACADEMIC YEAR 2015

COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

การค้นคว้าอิสระ

ของ

นางสาวพิชชา วีรกุลเทเวทย์

เรื่อง

ระบบการเงินรายย่อยกับปัญหาความยากจน

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการเงิน

เมื่อ วันที่ 30 พ.ค. 2559

ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

(อาจารย์ ดร.พัฒนธนะ บุญชู)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(อาจารย์ ดร.สุทธิกร กิ่งแก้ว)

คณบดี

(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ โรจนกิจอำนวย)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	ระบบการเงินรายย่อยกับปัญหาความยากจน
ชื่อผู้เขียน	นางสาวพิชชา วีรกุลเทวีญ
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	การบริหารการเงิน พาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	อาจารย์ ดร.สุทธิกร กิ่งแก้ว
ปีการศึกษา	2558

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดพื้นฐานของระบบการเงินรายย่อยและผลกระทบต่อการบรรเทาปัญหาความยากจน ซึ่งในประเทศไทยสถาบันการเงินรายย่อยที่มีขนาดใหญ่ที่สุดคือกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ งานวิจัยชิ้นนี้จึงเลือกที่จะศึกษาผลกระทบของกองทุนนี้ต่อการบรรเทาปัญหาความยากจน โดยใช้ข้อมูลระดับจุลภาคจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (Socio-Economic Survey: SES) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) ในปี 2556 มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการนำข้อมูลของผู้ที่กู้และไม่ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านมาเปรียบเทียบกันโดยตรงมักจะทำให้เกิดปัญหาความเอนเอียงในการคัดเลือก (Selection bias) ในงานวิจัยชิ้นนี้จึงเลือกใช้การจับคู่คะแนนความโน้มเอียง (Propensity Score Matching: PSM) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยการคัดเลือกกลุ่มเปรียบเทียบที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการมากที่สุดซึ่งจะทำให้แน่ใจได้ว่าความแตกต่างของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นผลของการเข้าร่วมโครงการอย่างแท้จริง ไม่ใช่ผลของความแตกต่างของลักษณะของคนทั้งสองกลุ่มที่มีอยู่แล้ว

จากการศึกษาผลกระทบจากการกู้เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยจำแนกพิจารณาตามกลุ่มอาชีพพบว่า การกู้เงินส่งผลดีต่อกลุ่มอาชีพผู้ปฏิบัติงานภาคการเกษตรเท่านั้นในของด้านรายได้ ในส่วนของรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคไม่มีผู้กู้ในกลุ่มอาชีพใดเลยที่มีรายจ่ายในส่วนนี้สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้กู้ แสดงให้เห็นว่าผู้กู้เงินมีแนวโน้มในการนำเงินไปใช้ในกิจกรรมเพื่อการลงทุนต่ำ สำหรับผลกระทบของกองทุนหมู่บ้านต่อความยากจนนั้นสามารถสรุปได้ว่า การกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านไม่ได้บรรเทาปัญหาความยากจนทั้งในด้านของสัดส่วนความยากจนด้านรายได้ สัดส่วน

ความยากจนด้านรายจ่าย และช่องว่างความยากจน ยกเว้นในกลุ่มของผู้ปฏิบัติงานในภาคการเกษตร
เท่านั้น ที่สัดส่วนความยากจนด้านรายได้ และช่องว่างความยากจนต่ำกว่าผู้ที่ไม่ได้กู้เงิน

คำสำคัญ: ระบบการเงินรายย่อย, สถาบันการเงินรายย่อย, ปัญหาความยากจน, กองทุนหมู่บ้านและ
ชุมชนเมืองแห่งชาติ

Independent Study Title	THE EFFECTS OF MICROFINANCE ON POVERTY REDUCTION
Author	Miss Pichar Weerakuntewan
Degree	Master of Science
Department/Faculty/University	Financial Management Faculty of Commerce and Accountancy Thammasat University
Independent Study Advisor	Suthikorn Kingkaew,Ph.D.
Academic Years	2015

ABSTRACT

The objective of this independent study is to study the concepts of microfinance and its impact on the alleviation of poverty. In Thailand, the largest Microfinance Institutions is National Village and Urban Community Fund. Therefore, this research will focus on the effect of this fund on poverty reduction by using the Socio-Economic Survey data (2013) collected by National Statistical Office as a sample.

Since comparing directly between people who borrow and do not borrow from the Village Fund will be the cause of selection bias problem. Therefore, this study uses Propensity Score Matching (PSM) to analyze the effect of National Village and Urban Community Fund by selecting the comparison groups which have similar characteristics to the treatment groups in order to confirm that the differences of the result are the real impact of borrowing from the fund.

The study of the effects of borrowing money from National Village and Urban Community Fund, which considered by occupational groups, shows that the loan only benefit to people in agricultural sector in part of income. In terms of consumption expenditure, none of the borrower in any occupational groups has higher expenses rate than people who did not borrow money from the fund. This indicates that the borrower tends to spend little money on investment activity. For

the impact of the Village Funds to poverty, it can be concluded that the loan from the fund does not relieve poverty problem in terms of poverty incidence in income and expense, and poverty gap. Except for people in agricultural sector which the poverty incidence in incomes and poverty gap are lower than people who do not borrow money from the fund.

Keywords: Microfinance, Microfinance Institutions, Poverty problem, National Village and Urban Community Fund

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบจากระบบการเงินรายย่อยที่มีต่อการบรรเทาปัญหาความยากจน โดยงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีเนื่องมาจากการช่วยเหลือและการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยจาก อาจารย์ ดร.สุทธิกรกิ่งแก้ว ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อเสนอแนะและแนวคิดที่ทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ตลอดจนการให้แนวทางแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงงานวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.พัฒนระบุญชู ที่ให้เกียรติมาเป็นประธานกรรมการสอบ พร้อมทั้งให้คำแนะนำสำหรับการปรับปรุงงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย

งานวิจัยนี้อาจสำเร็จลุล่วงไปได้ หากขาดกำลังใจจากครอบครัว คณาจารย์คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ทุกท่าน รวมถึงเพื่อน ๆ ที่เป็นกำลังใจและส่งเสริมสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน และเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือด้านการติดต่อประสานงานเป็นอย่างดี ตลอดระยะเวลาการทำงานวิจัยนี้

นางสาวพิชชา วีรกุลเทวัญ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(3)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญตาราง	(8)
สารบัญภาพ	(9)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับระบบการเงินรายย่อย (Microfinance)	4
2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการเงินรายย่อยกับความยากจน	6
2.3 ระบบการเงินรายย่อยในประเทศไทย	7
2.3.1 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	8
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	12
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	12

3.2	วิธีการเก็บข้อมูล	12
3.3	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	12
3.4	ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	13
บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล		15
4.1	ผลกระทบท่อรายได้	17
4.2	ผลกระทบท่อรายจ่าย	18
4.3	ผลกระทบท่อความยากจน	18
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ		21
5.1	สรุปผลการวิจัย	21
5.2	ข้อจำกัดของงานวิจัย	22
5.3	ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อเนื่อง	22
รายการอ้างอิง		23
ภาคผนวก		
	ภาคผนวก ก	28
	ภาคผนวก ข	30
ประวัติผู้เขียน		31

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 สัดส่วนของผู้ที่จำแนกตามลักษณะชุมชน ภูมิภาค และระดับรายได้	10
4.1 ค่าสัมประสิทธิ์ที่ใช้ในแบบจำลองในแต่ละกลุ่มอาชีพ	15
4.2 ผลกระทบต่อรายได้ รายจ่าย และความยากจนปี 2556	19

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 เส้นความยากจน สัดส่วนคนจน จำนวนคนจน (วัดจากรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค)	2
2.1 ภาพรวมผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งจนถึงปี 2557	9

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความยากจนเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญของประเทศไทยในทุกยุคทุกสมัยซึ่งนำมาสู่อุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน แม้ว่าแนวโน้มของคนจนในประเทศจะมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่องโดยลดลงจากร้อยละ 13.2 ของประชากรทั้งประเทศในปี 2554 เหลือร้อยละ 12.6 ในปี 2555 และร้อยละ 10.9 ในปี 2556 (จำนวนประชากรประมาณ 7.3 ล้านคน) อย่างไรก็ตามหากรวมกับจำนวนของ “คนเกือบจน” (near poor) แล้วจะมีถึงประมาณ 14 ล้านคนหรือร้อยละ 21 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งเกณฑ์ในการประเมินความยากจนจะใช้เส้นความยากจน (Poverty line)¹ที่สะท้อนถึงมาตรฐานการครองชีพขั้นต่ำ (Minimum standard of living) ของสังคมไทย ดังนั้น “คนจน” ในที่นี้จึงหมายความว่าประชากรที่มีระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจน และ “คนเกือบจน” คือผู้ที่มีระดับรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคสูงกว่าเส้นความยากจนไม่เกิน 20% ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีโอกาสเสี่ยงที่จะตกเป็นคนจนได้หากเกิดวิกฤติขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556)

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความยากจนจากงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมา พบว่าลักษณะของคนหรือครัวเรือนที่มีโอกาสสูงที่จะตกเป็นคนจน คือขาดความรู้และการศึกษา และส่วนใหญ่ทำงานในภาคการเกษตร ยิ่งไปกว่านั้นส่วนแบ่งรายได้เกือบร้อยละ 40 ยังถูกถือครองโดยคนที่รวยที่สุดเพียงร้อยละ 10 ซึ่งสาเหตุของปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยส่วนหนึ่งมาจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อเจ้าของทุนมากกว่าเจ้าของแรงงาน ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ เนื่องจากขาดคุณสมบัติในการขอสินเชื่อในระบบไม่ว่าจะด้วยสาเหตุของรายได้ที่ไม่เพียงพอ หรือขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน ประกอบกับการที่ไม่มีสถาบันการเงินตั้งอยู่ในชนบทหรือมีอยู่จำนวนน้อย ทำให้ต้องหันไปพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอกระบบ ที่คิดดอกเบี้ยในอัตราสูงจนก่อให้เกิดภาระหนี้สินที่พอกพูนขึ้นอย่างต่อเนื่อง

¹เส้นความยากจน (Poverty line) คำนวณจากต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตเฉลี่ยของปัจเจกบุคคลในระดับครัวเรือน ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายด้านอาหาร (Food) และสินค้าบริการจำเป็นพื้นฐานขั้นต่ำที่ไม่ใช่อาหาร (Non-food) ที่ทำให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556)

ภาพที่ 1.1 เส้นความยากจน สัดส่วนคนจน จำนวนคนจน (วัดจากรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค) ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ ความยากจน และความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยปี 2556. สืบค้นจาก

http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/research/15/research_1433110615.pdf

ในปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลกเริ่มเห็นความสำคัญของระบบการเงินรายย่อย หรือ Microfinance โดยหนึ่งในตัวอย่างองค์กรการเงินรายย่อยที่ประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียงคือ ธนาคารกรามีนในประเทศบังคลาเทศ ส่วนในประเทศไทยเองก็มีการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559) ซึ่งใช้ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคมที่ให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาเศรษฐกิจรายย่อย” โดยมีสถาบันการเงินรายย่อย (Microfinance Institutions: MIFs) เป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่จะช่วยสร้างเศรษฐกิจระดับชุมชนให้เข้มแข็ง สนับสนุนให้คนจนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ แก้ไขปัญหาความยากจน ทำให้สังคมรายย่อยเติบโตอย่างยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้ และนำไปสู่การขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป ซึ่งสถาบันการเงินรายย่อยที่มีบทบาทและมีการปล่อยสินเชื่อรายย่อย (Microcredit) ที่มากที่สุดคือกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2554)

อย่างไรก็ตามกองทุนหมู่บ้านและชุมชนยังถูกมองว่าเป็นนโยบายประชานิยม และอาจไม่ได้ช่วยแก้ไข้ปัญหาความยากจนของประชาชนอย่างยั่งยืน เนื่องจากเงินที่ให้กู้มักถูกนำไปใช้ซื้อสิ่งของฟุ่มเฟือยที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ไม่ก่อให้เกิดความยั่งยืน อาจสร้างภาระทางการคลังเพิ่มเติม และทำให้หนี้ครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้นจำนวนเงินกว่าแสนล้านบาทที่รัฐบาลลงทุนนั้นคุ้มค่าหรือไม่ยังคงเป็นคำถามที่หลายฝ่ายให้ความสำคัญ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวคิดพื้นฐานของระบบการเงินรายย่อยในประเทศไทย รวมถึงผลกระทบกับการบรรเทาปัญหาความยากจน เพื่อแสดงถึงความสำคัญและก่อให้เกิดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนจากประชาชนระดับฐานราก ที่ถือเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาเรื่องระบบการเงินรายย่อย (Microfinance) กับปัญหาความยากจน มุ่งศึกษาเฉพาะในประเทศไทย โดยเป็นการศึกษาในส่วนของสินเชื่อรายย่อย (Microcredit) ที่ถูกปล่อยโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อาศัยข้อมูลตัวเลขทางสถิติของหน่วยงานในประเทศ และใช้ข้อมูลระดับจุลภาคจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (Socio-Economic Survey: SES) ในปี 2556 ในการศึกษาผลกระทบ

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสถาบันการเงินรายย่อย (MFIs) ในการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ซึ่งจะส่งผลต่อไปในการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชน
2. ทำให้ทราบผลกระทบของสถาบันการเงินรายย่อย (MFIs) ต่อการบรรเทาปัญหาความยากจนในประเทศไทย ว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องระบบการเงินรายย่อยกับปัญหาความยากจน ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเพื่อรวบรวมแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 1.แนวคิดเกี่ยวกับระบบการเงินรายย่อย (Microfinance)
2. ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการเงินรายย่อยกับความยากจน
- 3.ระบบการเงินรายย่อยในประเทศไทย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับระบบการเงินรายย่อย (Microfinance)

ธนาคารโลก (World Bank) เป็นหนึ่งในแหล่งเงินทุนที่ใหญ่ที่สุดของประเทศกำลังพัฒนา โดยมุ่งเน้นเพื่อช่วยเหลือประชาชนและประเทศที่ยากจนในการลดปัญหาความยากจน ส่งเสริมให้เกิดความเติบโตทางเศรษฐกิจ และยกมาตรฐานการครองชีพของประชากรให้สูงขึ้น ประกอบด้วย 5 สถาบัน ได้แก่ ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะฟื้นฟูและพัฒนา (IBRD) สมาพันธ์การพัฒนาระหว่างประเทศ (IDA) บริษัทการเงินระหว่างประเทศ (IFC) สถาบันประกันการลงทุนแบบพหุภาคี (MIGA) และCenter for the Settlement of Investment Disputes (ICSID) โดยเฉพาะ IDA (The International Development Association) มีหน้าที่หลักในการช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อลดปัญหาความยากจน ผ่านการให้เงินกู้ยืมโดยไม่คิดดอกเบี้ยหรือมีการคิดในอัตราที่ต่ำ และมีระยะเวลาในการชำระคืนยาวนานให้กับประเทศที่ยากจน

IDA ได้ให้ความหมายของการเงินรายย่อย ว่าเป็นการให้บริการของสถาบันการเงินรายย่อยในการรับฝากเงิน และให้สินเชื่อ รวมทั้งการให้บริการประกันภัยและบริการการชำระเงิน ซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เป็นประโยชน์กับผู้ที่มีรายได้น้อย และว่างงาน โดยสถาบันการเงินรายย่อยสามารถเป็นได้ทั้งธนาคารพาณิชย์ (Bank) หรือผู้ประกอบการที่มีใช้สถาบันการเงิน (Non-bank) และส่วนใหญ่อยู่นอกจากที่จะเป็นสื่อกลางในการบริการทางการเงินแล้ว ยังเป็นสื่อกลางทางสังคมด้วย เช่น การฝึกอบรมให้ความรู้ และการเอื้อให้เกิดการบริหารจัดการในหมู่สมาชิก

The Consultative Group to Assist the Poor (CGAP) เป็นหน่วยงานชั้นนำระดับโลกด้านระบบการเงินรายย่อย มีสำนักงานอยู่ที่ธนาคารโลก ทำหน้าที่ให้ข้อมูลและเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาคิดค้นขึ้นใหม่เพื่อช่วยขยายขอบเขตการเข้าถึงในด้านการเงินไปสู่คนจนทั่วโลกอย่างมีประสิทธิภาพ CGAP ได้ให้คำจำกัดความของการเงินรายย่อยว่า เป็นบริการทางการเงินสำหรับผู้ที่มี

รายได้ต่ำ โดยมีความต้องการที่จะเห็นคนจนทั่วโลกสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่มีคุณภาพ เพื่อเพิ่มรายได้ สร้างสินทรัพย์ สามารถดำรงชีวิตได้ และป้องกันความเสี่ยง โดยเริ่มแรกอาจจะมองแค่เพียงสินเชื่อรายย่อย (Microcredit) เงินกู้ขนาดเล็กสำหรับผู้ที่ใช้หลักประกันจำนวนน้อยหรือไม่มีเลย และจากนั้นจึงพัฒนาไปครอบคลุมผลิตภัณฑ์ทางการเงินชนิดอื่น เช่น การรับฝากเงิน การประกันภัย การรับชำระหนี้ และการรับโอนเงิน

ธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) เป็นสถาบันการเงินระหว่างประเทศ ที่มีจุดมุ่งหมายในการสนับสนุนระบบเศรษฐกิจและการพัฒนาของประเทศแถบเอเชียและแปซิฟิก เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนและลดความยากจน โดยมีส่วนสำคัญในการให้ความช่วยเหลือด้านระบบการเงินรายย่อยผ่านการให้กู้แก่ประเทศยากจน ADB ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับระบบการเงินรายย่อยในหนังสือ Finance for the Poor: Microfinance Development Strategy ว่าเป็นการให้บริการทางการเงิน เช่น การรับฝากเงิน การให้กู้ยืมเงิน การบริการจ่ายเงิน การรับโอนเงิน และการให้หลักประกันแก่คนจน และครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ ผ่านลักษณะในการให้บริการ 3 รูปแบบ

- สถาบันการเงินที่เป็นทางการ เช่น ธนาคารในชนบท และสหกรณ์
- สถาบันการเงินกึ่งทางการ เช่น องค์กรไม่แสวงหากำไร (NGOs) และ
- สถาบันการเงินที่ไม่เป็นทางการ เช่น เจ้าหนี้ย่อระบบ ร้านค้า

สำหรับการเงินรายย่อยในประเทศไทย พยอม ทองสุริยาพงศ์, มหัทธนะ อัมพรพิสิษฐ์ และกนกรัตน์ หิรัญบุรณะ (2547, น. 83-97) ได้ให้ความหมายว่าเป็นคือ กิจกรรมทางการเงินที่เน้นการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้มีรายได้น้อยหรือวิสาหกิจขนาดย่อม มีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการคือ ประเภทของธุรกรรม และลักษณะของการให้บริการประเภทธุรกรรมทางการเงินรายย่อย ได้แก่

- การรับฝากเงิน เนื่องจากประชาชนทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้มีรายได้น้อยหรือมากก็ต้องการเก็บเงินไว้ในที่ปลอดภัย และได้รับดอกเบี้ยจากการรับฝากเงิน โดยประชาชนผู้มีรายได้น้อยจะต้องการฝากเงินครั้งละเท่าไรก็ได้โดยไม่มีข้อกำหนดวงเงินขั้นต่ำ และสามารถถอนเงินได้ตลอดเวลา
- การให้สินเชื่อกับประชาชนในชนบท ไม่ว่าจะเพื่อการศึกษา เพื่อการรักษาพยาบาล หรือเพื่อใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น อย่างไรก็ตามประชาชนเหล่านี้มักจะไม่สามารถขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินในระบบได้ เนื่องจากขาดหลักประกัน นอกจากนี้ยังมีความต้องการที่จะชำระคืนเงินกู้ต่อครั้งในปริมาณน้อย

- การประกันภัย ประชาชนทุกคนต้องการหลักประกันในชีวิต แต่ประชาชนที่มีฐานะยากจนไม่สามารถเข้าถึงบริการเหล่านี้ในสถาบันการเงินที่อยู่ในระบบได้ เนื่องจากมีเบี้ยประกันแพง และอยู่ห่างไกลจากที่อยู่อาศัย

- การโอนเงิน เป็นการโอนเงินให้กับญาติพี่น้องที่อยู่คนละภูมิภาคหรือจังหวัด เช่น ประชาชนในเขตเมืองต้องการโอนเงินให้กับบุคลากรของตนในชนบท

ความหมายของการเงินรายย่อย หรือ Microfinance ทั้งที่ให้ได้โดยองค์กรระดับนานาชาติ หรือในประเทศไทยเองก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยสามารถสรุปแนวคิดและความสำคัญได้ดังนี้

- ครอบคลุมบริการทางการเงินพื้นฐาน ได้แก่ การรับฝากเงิน การให้สินเชื่อ การรับโอนเงิน และการประกันภัย

- สามารถอยู่ในรูปแบบของผู้ให้บริการที่อยู่ในระบบ และนอกระบบ ไม่ว่าจะเป็นธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์ องค์กรไม่แสวงหากำไร (NGOs) ตลอดจนเอกชนรายย่อยอื่น ๆ

- สามารถมีวัตถุประสงค์หลากหลาย โดยขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ใช้บริการ

- ลักษณะของผู้ใช้บริการ ส่วนใหญ่เป็นคนจนที่มีรายได้น้อย และธุรกิจขนาดย่อมที่ขาดหลักทรัพย์ในการค้ำประกัน

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้จะศึกษาในส่วนของการเข้าถึงเงินทุนของรายย่อยอย่างสินเชื่อขนาดเล็ก (Microcredit) เท่านั้น ซึ่งมีลักษณะเป็นการให้สินเชื่อกับผู้ที่ยากจน รวมถึงวิสาหกิจขนาดเล็ก ที่ส่วนใหญ่ขาดหลักประกันในการขอสินเชื่อ เพื่อก่อให้เกิดการเข้าถึงเงินทุน และนำไปสู่การบรรเทาความยากจนต่อไป

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการเงินรายย่อยกับความยากจน

การพัฒนาทางการเงินทำให้เศรษฐกิจเติบโต (Levine, 2005) งานวิจัยหลายงานได้แสดงถึงความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างการเข้าถึงเงินทุนกับการบรรเทาความยากจนระดับประเทศ (Honohan, 2004; Beck Demirguc-Kunt and Levine, 2007; Demirguc-kunt Beck and Honohan, 2008) ซึ่งในสองสามทศวรรษที่ผ่านมาอุตสาหกรรมการเงินรายย่อยหรือ Microfinance กำลังขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ และงานวิจัยหลายชิ้นก็ได้กล่าวถึงหัวข้อนี้ เช่น Pitt and Khandker (1998), Coleman (1999), Kaboski and Townsend (2005), McKernan (2002), และ Pitt et al. (2003) เป็นต้น

หนึ่งในผู้สนับสนุนแนวคิด Microfinance ที่มีชื่อเสียงที่สุดคือ มูฮัมหมัด ยูนูส นายธนาคารและนักเศรษฐศาสตร์ชาวบังกลาเทศผู้ริเริ่มและพัฒนาระบบการให้กู้เงินโดยไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน โดยจะให้กู้แก่ผู้ประกอบการหรือประชาชนซึ่งยากจนเกินกว่าจะมีคุณสมบัติเพียงพอที่จะกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ เขาเป็นผู้ก่อตั้งธนาคารกรามีน (Grameen Bank) และได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพในปี พ.ศ. 2549 ซึ่ง Karlan และ Morduch (2009) ได้มีการกล่าวถึงหลักฐานเชิงระบบเกี่ยวกับ Microfinance กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่นในกรณีของประเทศบังกลาเทศ แม้ว่าในปัจจุบันยังมีปัญหาช่องว่างในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่สูง แต่หากว่าไม่มีสถาบันการเงินรายย่อยที่เข้ามามีส่วนร่วม สถานการณ์ของช่องว่างในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนนี้ก็ยิ่งกว้างขึ้นไปอีก

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ Bruhn และ Love (2014) ที่ทำการศึกษาผลกระทบการเข้าถึงแหล่งเงินทุนผ่านสถาบันการเงินรายย่อย (MFIs) กับความยากจนในประเทศเม็กซิโก พบว่าเมื่อมีการตั้งสถาบันการเงินรายย่อยขึ้น อัตราในการเกิดธุรกิจก็เพิ่มขึ้น ตัวเลขของคนว่างงานลดน้อยลง และรายได้ของประชาชนที่อยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำก็เพิ่มขึ้น จึงยืนยันได้ว่าการเข้าถึงบริการทางการเงินส่งผลกระทบท่อกิจกรรมในภาคเศรษฐกิจจริง (Real activity) ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ Burgess และ Pande (2005) ว่าการขยายสาขาของธนาคารในพื้นที่ชนบทของอินเดีย มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการบรรเทาความยากจน

ปัจจุบันโครงการที่ทำหน้าที่ขยายโอกาสการเข้าถึงสินเชื่อให้กับผู้กู้รายย่อย (Microcredit) กำลังได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในหลายประเทศ โดยมีโครงการสินเชื่อระดับย่อยที่กำลังดำเนินการอยู่กว่า 9,000 โครงการทั่วโลก (Kaboski & Townsend, 2005) ซึ่งลักษณะที่สำคัญของโครงการสินเชื่อระดับย่อยคือ การปล่อยสินเชื่อขนาดเล็กในอัตราดอกเบี้ยต่ำเพื่อการบริโภคและลงทุน

2.3 ระบบการเงินรายย่อยในประเทศไทย

ระบบการเงินของประเทศไทยในปัจจุบันมีสถาบันการเงินเป็นตัวกลางทางการเงินที่สำคัญ โดยธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่มีบทบาทมากที่สุด ให้บริการทางการเงินแก่ระบบเศรษฐกิจและประชาชนทั่วไป อย่างไรก็ตามในด้านของการเป็นสถาบันการเงินสำหรับรายย่อย (Microfinance Institution) ยังถือว่าไม่ค่อยมีบทบาทในการให้บริการทางการเงินแก่คนจนและผู้ที่มีรายได้น้อยมากนัก โดยมีเพียงธนาคารกรุงไทย ที่มีรัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ซึ่งมีการดำเนินงานเกี่ยวกับการเงินรายย่อย 3 ส่วน คือ การให้สินเชื่อแก่กองทุนหมู่บ้านประมาณ 700-800 แห่ง แต่งตั้งสหกรณ์

บางแห่งเป็นตัวแทนของธนาคารเพื่อขยายพื้นที่การให้บริการสู่รายย่อย และจัดตั้งธนาคารชุมชน เช่น ธนาคารชุมชนบ้านสามขา จังหวัดลำปาง เป็นต้น

นอกจากนี้รัฐบาลมีการจัดสรรเงินงบประมาณผ่านสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ที่มีกลุ่มเป้าหมายในการให้บริการเป็นเกษตรกร ดำเนินงานเป็นสถาบันการเงินเพื่อการพัฒนาชนบท ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินหรือการบริหารจัดการแก่บุคคล ผู้ประกอบการ กองทุนหมู่บ้านและสหกรณ์ และยังมี การจัดสรรเงินให้แก่ธนาคารออมสิน ซึ่งมีบทบาทการให้บริการการเงินรายย่อยผ่านโครงการธนาคารประชาชน โดยมีบทบาทสำคัญต่อผู้มีรายได้น้อยและยากจนในชุมชนเมือง รวมถึงการให้สินเชื่อกับสถาบันการเงินรายย่อยโดยตรง เช่น กองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้องค์กรเหล่านี้มีเงินทุนเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกต่อไป (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2554)

ในส่วนของสถาบันการเงินกึ่งในระบบที่เด่นชัดในการให้บริการทางการเงินรายย่อย ได้แก่ สหกรณ์ และกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

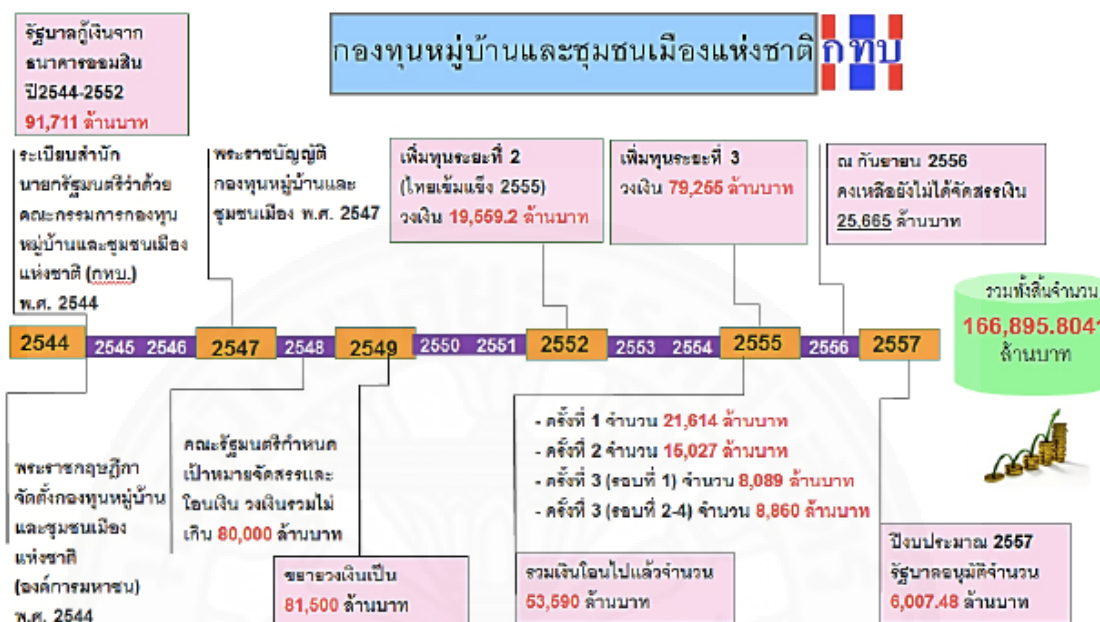
สหกรณ์เป็นองค์กรทางเศรษฐกิจที่สมาชิกร่วมกันจัดตั้งขึ้นด้วยการลงทุนร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ให้บริการด้านการรับฝากเงินและปล่อยกู้ให้กับสมาชิก โดยเน้นการช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่วนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นกองทุนหมุนเวียนประเภทเพื่อการกักตุน ซึ่งถือเป็นเงินนอกงบประมาณของรัฐบาล² ดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 โดยให้ประชาชนร่วมกันบริหารจัดการกองทุนด้วยตนเอง ส่วนหน่วยงานของรัฐมีหน้าที่ให้คำปรึกษาและแนะนำเท่านั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ เพิ่มรายได้ และลดรายจ่าย หรือสำหรับการส่งเสริมและพัฒนาด้านสวัสดิการอื่น ๆ แก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ลดการกู้เงินนอกระบบ และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับประชาชนระดับฐานราก

2.3.1 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

จากรายงานการศึกษากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ของสำนักงานงบประมาณของรัฐสภา (2558) พบว่าปัจจุบันกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีจำนวนทั้งสิ้น 79,255 กองทุน ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ ได้รับการอนุมัติเพิ่มทุนมาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี 2544 ถึงปี 2557 รวมเป็นเงินงบประมาณทั้งสิ้น 166,895.8041 ล้านบาท ซึ่งถือว่าเป็นเป็นการปล่อยสินเชื่อรายย่อย (Microcredit) ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดและมีจำนวนผู้มีส่วนร่วมมากที่สุดของประเทศไทย

²เงินนอกงบประมาณ หมายถึง เงินที่งปวท.อยู่ในความรับผิดชอบของส่วนราชการนอกจากเงินงบประมาณรายจ่าย เงินรายได้แผ่นดิน เงินเบิกเกินส่งคืน และเงินเหลือจ่ายปีเก่าส่งคืน

อย่างไรก็ตามกลับมีคำถามเกิดขึ้นจำนวนมากเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรนี้ รวมไปถึงประสิทธิผลในการบรรเทาปัญหาความยากจนของประชาชนตามที่ได้มีการกล่าวอ้าง

ภาพที่ 2.1 ภาพรวมผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติตั้งแต่เริ่มจัดตั้งที่มา:สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2556.สืบค้นจาก http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/research/15/research_1433110615.pdf

กลไกการทำงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะแบ่งบัญชีของกองทุนออกเป็น 4 บัญชี ดังนี้

- บัญชีกองทุนหมู่บ้าน หรือบัญชีที่ 1 เปิดไว้รองรับเงินจัดสรรจากรัฐบาล
- บัญชีเงินสะสมหรือบัญชีที่ 2 เปิดไว้รองรับเงินฝากประเภทอื่นนอกเหนือจากเงินที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล

- บัญชีเงินกู้ยืม หรือบัญชีที่ 3 เปิดไว้รองรับการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน
 - บัญชีเงินอุดหนุน หรือบัญชีที่ 4 เปิดไว้รองรับเงินอุดหนุน หรือเงินบริจาค
- สมาชิกที่จะกู้ยืมเงินต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน และยื่นคำขอกู้ต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านให้พิจารณาเงินกู้ การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งจะอยู่ในจำนวนเงิน 20,000 – 50,000 บาท ระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ไม่เกิน 2 ปีนับตั้งแต่วันที่ทำสัญญา

ลักษณะของผู้ที่ร่วมโครงการแสดงในตารางที่ 2.1 จากการวิเคราะห์ข้อมูล SES ในปี 2552, 2554 และ 2556 ชี้ให้เห็นว่าผู้ที่กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติส่วน

ใหญ่อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาล เป็นกลุ่มอาชีพผู้ปฏิบัติงานในภาคการเกษตร มีรายได้และค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่ำกว่า รวมถึงมีจำนวนสมาชิกของครัวเรือนที่มากกว่าเมื่อเทียบกับผู้ที่ไม่ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน

ตารางที่ 2.1 สัดส่วนของผู้กู้จำแนกตามลักษณะชุมชน ภูมิภาค และระดับรายได้

		2552		2554		2556		หน่วย
		ผู้กู้	ผู้ไม่กู้	ผู้กู้	ผู้ไม่กู้	ผู้กู้	ผู้ไม่กู้	
ลักษณะชุมชน	ในเขตเทศบาล	37.91	68.53	34.73	67.78	44.96	65.73	ร้อยละ
	นอกเขตเทศบาล	62.09	31.47	65.27	32.22	55.04	34.27	
อาชีพ	ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ	13.72	18.32	17.66	20.98	16.18	21.74	ร้อยละ
	ผู้ปฏิบัติงานในภาคการเกษตร	33.23	11.41	35.53	11.50	40.49	14.03	
	ผู้ประกอบการนอกภาคการเกษตร	20.83	23.96	18.29	22.10	16.49	19.73	
	ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ	18.01	33.18	15.68	31.18	16.01	30.19	
	คนงาน	14.21	13.13	12.84	14.24	10.83	14.30	
รายได้ของครัวเรือนต่อสมาชิกต่อเดือน		5,012	8,910	5,442	12,000	6,062	10,841	บาท
รายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อสมาชิกต่อเดือน		3,625	5,906	4,101	7,476	4,374	7,164	บาท
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		3.69	3.03	3.58	2.95	3.53	2.80	คน
จำนวนตัวอย่าง		22.33	77.67	20.14	79.86	21.10	78.90	ร้อยละ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับผลกระทบต่อรายได้และรายจ่ายของกองทุนหมู่บ้านหลายฉบับได้ผลลัพธ์ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านทำให้รายได้และรายจ่ายของครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยส่วนหนึ่งก่อให้เกิดการลงทุนในด้านการเกษตรเพิ่มขึ้น (Kaboski & Townsend, 2005) ส่วนงานวิจัยของ TDRI (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2547-2548)

กล่าวว่าการพิจารณากองทุนหมู่บ้านและชุมชนว่าสามารถแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนได้หรือไม่นั้นนั้น อาจไม่สามารถพิจารณาเพียงแค่ตัวเลขของรายได้ที่เพิ่มขึ้นเพียงอย่างเดียวเท่านั้น การที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนจะบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามอย่างน้อย 2 ประการ คือ กิจกรรมที่ทำอยู่เดิมน่าจะขนาดใหญ่ขึ้น ซึ่งผลสำรวจพบว่ามียุทธศาสตร์สำคัญ และอีกประการคือเกิดการเริ่มธุรกิจใหม่ซึ่งผลการสำรวจกลับพบว่าข้อมูลที่ได้ไม่มีนัยสำคัญ จึงอาจสรุปได้ว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนสามารถช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนได้เพียงบางส่วนเท่านั้น

กองทุนหมู่บ้านมีการกระจายตัวอย่างรวดเร็ว โดยโดยผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี 2556 พบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชน กลายเป็นแหล่งเงินกู้หลักของครัวเรือน (ร้อยละ 30.8) เป็นรองเพียงแหล่งเงินกู้ในระบบ หรือธนาคาร (ร้อยละ 66.7) เท่านั้น ขณะที่การพึ่งพาหนักระบบลดลงนอกจากนั้นผู้กู้ยืมรายใหม่ที่ขาดแคลนเงินทุนยังได้รับโอกาสในการกู้เงินมากกว่าครึ่ง (ร้อยละ 52.2) แสดงให้เห็นว่ากองทุนหมู่บ้าน สามารถเพิ่มโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนมากขึ้น อย่างไรก็ตามในด้านของความยั่งยืนสามารถพิจารณาจากการได้รับคืนเงินกู้ พบว่าร้อยละ 95 สามารถใช้คืนเงินกู้ได้ แต่ส่วนใหญ่เป็นการกู้จากแหล่งอื่นเพื่อมาขอใช้คืน นอกจากนั้นงานวิจัยของสำนักงานงบประมาณของรัฐสภา (2558) ยังพบว่าความยั่งยืนของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในระยะยาวลดลง โดยพบประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน กล่าวคือหนี้ค้างชำระและเงินขาดบัญชีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 4.74 ในปี 2547 เป็นร้อยละ 22.7 ในปี 2553 ซึ่งทำให้มีกองทุนจำนวนมากหยุดดำเนินการ เนื่องจากไม่มีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพในการติดตามและควบคุมดูแลโครงการอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีจุดอ่อนในการจัดหาหลักฐานทางการเงินและบัญชีที่ไม่ได้มาตรฐาน มีการจัดเก็บข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลผลการดำเนินงานและงบการเงิน

คำถามที่ว่ากองทุนหมู่บ้านนั้นดีหรือไม่อาจจะยังไม่สามารถตอบได้อย่างแน่ชัด เนื่องจากมีการพบทั้งข้อดีและข้อเสีย และขึ้นอยู่กับปัจจัยการบริหารจัดการในแต่ละท้องถิ่นด้วย

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้คือประชาชนในประเทศไทย ที่ถูกเก็บข้อมูลระดับจุลภาค จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (Socio-Economic Survey: SES) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) ในปี 2556

3.2 วิธีการเก็บข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่เป็นตัวเลขทางสถิติจากแหล่งข้อมูลทางเศรษฐกิจในระดับประเทศ โดยมีหน่วยงานหลักคือสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในส่วนของการสำรวจสภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การประเมินผลกระทบของระบบการเงินรายย่อยต่อปัญหาความยากจนในงานวิจัยชิ้นนี้จะใช้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองซึ่งเป็นระบบการเงินรายย่อยที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยเป็นตัวแทน ดังนั้นการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านคือ กิจกรรมของโครงการ (project) และปัญหาความยากจนคือผลลัพธ์จากการเข้าร่วมโครงการ (outcome) ซึ่งสิ่งที่จะใช้ในการเปรียบเทียบเพื่อหาผลกระทบคือการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการ (treatment group) หรือผู้ที่กู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้าน และกลุ่มเปรียบเทียบ (comparison group) หรือกลุ่มที่ไม่ได้กู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้าน

ในงานวิจัยชิ้นนี้จะใช้การจับคู่คะแนนความโน้มเอียง (Propensity Score Matching: PSM) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เนื่องจากการนำข้อมูลของผู้ที่เข้าร่วมโครงการ และไม่เข้าร่วมโครงการมาเปรียบเทียบกันโดยตรงมักจะทำให้เกิดปัญหา “ความเอนเอียงในการคัดเลือก” (selection bias) หนึ่งในวิธีการแก้ไขปัญหาคือการคัดเลือกกลุ่มเปรียบเทียบที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการมากที่สุด ยกเว้นกรณีที่ไม่มีเข้าร่วมโครงการซึ่งจะทำให้

แน่ใจได้ว่าความแตกต่างของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นผลของการเข้าร่วมโครงการอย่างแท้จริง ไม่ใช่ผลของความแตกต่างของลักษณะของคนทั้งสองกลุ่มที่มีอยู่แล้ว

การเลือกกลุ่มเปรียบเทียบจะใช้ Propensity Score ซึ่งได้จากสมการที่ (1) โดยที่ Z เป็นแปนเวคเตอร์ที่รวมตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเข้าร่วมโครงการการประมาณค่าสามารถทำได้โดยใช้ Logit Regression

$$P(Z)=\Pr(T=1|Z); 0 < P(Z) < 1 \quad (1)$$

เมื่อได้ผลจากสมการที่ (1) นำการประมาณคะแนนตัวอย่างทั้งหมด และตัดตัวอย่างที่มีคะแนนมากเกินไปหรือน้อยเกินไปออก จากนั้นจึงจับคู่ตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการ (i) กับตัวอย่างที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ (j) และคำนวณผลกระทบเฉลี่ยด้วยสมการต่อไปนี้

$$\sum_{j=1}^{n1} (Y_j^T - \sum_{i=1}^{n2} W_{ij} Y_{ij}^C) / NT \quad (2)$$

โดย $n1$ คือจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการ

$n2$ คือ จำนวนผู้ไม่เข้าร่วมโครงการ

W_{ij} คือ ค่าถ่วงน้ำหนัก

การประมาณค่า PSM จะนำข้อมูล SES ปี 2556 มาใช้ในการประมาณค่าความน่าจะเป็นในการเข้าร่วมโครงการ ด้วยสมการถดถอยแบบ Logistic เพื่อจับกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการและกลุ่มเปรียบเทียบในปีเดียวกัน วิธีการจับคู่ในการศึกษานี้ใช้การจับคู่ผู้ดูแลแต่ละรายกับผู้ที่ไม่ได้ผู้หนึ่งรายที่มีคะแนนใกล้เคียงกันที่สุด (One to one-Nearest Neighbor) โดยการเปรียบเทียบจะจำแนกเป็นรายภูมิภาค และรายอาชีพ ทั้งนี้การกำหนดตัวแปรในการประมาณค่า Propensity Score จะพิจารณาจากคุณลักษณะที่ส่งผลต่อความน่าจะเป็นในการเข้าร่วมโครงการ ประกอบด้วยลักษณะพื้นที่ ลักษณะครัวเรือน และลักษณะหัวหน้าครัวเรือน

3.4 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้วัดผล (Y) ในการประเมินโครงการประกอบด้วย รายได้ รายจ่าย และความยากจน (ภาคผนวกก) ดังนี้

- ตัวแปรรายได้อยู่ในรูปของลอการิทึมฐานธรรมชาติ (Natural Logarithm) คำนวณจากรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อคน

- ตัวแปรรายจ่ายอยู่ในรูปของลอการิทึมฐานธรรมชาติ (Natural Logarithm) คำนวณจากรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อคน โดยจำแนกเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค

- ตัวแปรความยากจนประกอบด้วย สัดส่วนครัวเรือนที่ยากจนโดยวัดจากระดับรายได้ และการบริโภค ซึ่งเป็นสัดส่วนของครัวเรือนที่อยู่ต่ำกว่าเส้นความยากจนต่อครัวเรือนทั่วประเทศ และ ช่องว่างความยากจน (Poverty Gap: pg) ซึ่งคำนวณตามดัชนีของธนาคารโลก (World Bank) กล่าวคือ เป็นผลรวมของระยะห่างระหว่างรายได้และเส้นความยากจนที่คำนวณเป็นสัดส่วนกับ ประชากรทั้งประเทศดังสมการ $pg = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^q \left[\frac{z-y_i}{z} \right]$ โดย z คือเส้นความยากจน y_i คือรายไดของครัวเรือน i q คือจำนวนครัวเรือนที่ยากจน และ n คือจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งตัวแปร ช่องว่างความยากจนนี้ บ่งบอกถึงความลึกของความยากจน และสะท้อนผลกระทบของโครงการต่อ คนจนที่อยู่ใต้เส้นความยากจนได้ เนื่องจากคนจนอาจจะได้รับผลกระทบในทางที่ดีขึ้นหรือแย่ลงได้ แม้ว่าสัดส่วนความยากจนจะไม่เปลี่ยนแปลง (Baker, 2000)

บทที่ 4

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

การศึกษาผลกระทบของการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการประมาณการโดยวิธี Propensity Score Matching (PSM) ที่จับคู่คะแนนความโน้มเอียงของกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการและไม่เข้าร่วมโครงการ โดยกำหนดลักษณะของทั้งสองกลุ่มด้วยตัวแปรที่สามารถสังเกตได้ในแต่ละกลุ่มอาชีพ (ภาคผนวก ข) ซึ่งตัวแปรที่มีอิทธิพลในการกำหนดค่าความน่าจะเป็นในการเข้าร่วมโครงการที่ส่งผลในทุกอาชีพได้แก่ ตัวแปรกลุ่มของลักษณะครัวเรือน ยกเว้นขนาดของครัวเรือนที่ส่งผลต่อกลุ่มอาชีพผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพเท่านั้น และกลุ่มตัวแปรลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน ยกเว้นเพศและสถานะของหัวหน้าครัวเรือนที่ส่งผลเฉพาะในกลุ่มอาชีพคนงาน ส่วนตัวแปรลักษณะชุมชนจะส่งผลต่อกลุ่มผู้ที่ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ ผู้ปฏิบัติงานนอกภาคการเกษตร และผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ ดังผลของ PSM ที่แสดงอยู่ในตารางที่ 4.1 เป็นการยืนยันว่าการเข้าร่วมโครงการไม่ได้เป็นไปแบบสุ่ม และการใช้วิธี PSM จะช่วยให้ผลการเปรียบเทียบผลกระทบของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มไม่ได้แตกต่างเพราะลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ก่อนแล้ว

ตารางที่ 4.1 ค่าสัมประสิทธิ์ที่ใช้ในแบบจำลองในแต่ละกลุ่มอาชีพ

อาชีพ	ผู้ไม่ได้ ปฏิบัติงาน ในเชิง เศรษฐกิจ	ผู้ปฏิบัติ งาน ในภาค การเกษตร	ผู้ประกอบ การ นอกภาค การเกษตร	ผู้ปฏิบัติ งาน วิชาชีพ	คนงาน
ตัวแปร	Coeff. (S.E.)	Coeff. (S.E.)	Coeff. (S.E.)	Coeff. (S.E.)	Coeff. (S.E.)
ลักษณะชุมชน	0.353** (0.067)	-0.006 (0.047)	0.851** (0.063)	0.577** (0.064)	0.143 (0.078)
ลักษณะครัวเรือน					
ขนาด	0.038 (0.032)	0.018 (0.021)	-0.026 (0.028)	-0.093** (0.027)	0.001 (0.032)
จำนวนผู้มีรายได้	0.565** (0.041)	0.115** (0.036)	0.185** (0.044)	0.353** (0.042)	0.342** (0.051)

ตารางที่ 4.1 ค่าสัมประสิทธิ์ที่ใช้ในแบบจำลองในแต่ละกลุ่มอาชีพ (ต่อ)

อาชีพ	ผู้ไม่ได้ ปฏิบัติงาน ในเชิง เศรษฐกิจ	ผู้ปฏิบัติ งาน ในภาค การเกษตร	ผู้ประกอบ การ นอกภาค การเกษตร	ผู้ปฏิบัติ งาน วิชาชีพ	คนงาน
มีสมาชิกครัวเรือน 1 คน	-0.543** (0.118)	-0.613** (0.125)	-0.369** (0.140)	-0.271 (0.175)	-0.163 (0.207)
เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย	1.335** (0.192)	0.757** (0.187)	1.359** (0.108)	2.238** (0.137)	2.400** (0.170)
มีโทรศัพท์ที่ใช้	0.908** (0.153)	0.799** (0.123)	0.821* (0.362)	0.724 (0.386)	0.877** (0.283)
จำนวนจักรยานยนต์	0.233** (0.041)	0.253** (0.031)	0.410** (0.038)	0.378** (0.037)	0.380** (0.052)
จำนวนรถยนต์	-0.767** (0.137)	-0.778** (0.108)	-0.899** (0.097)	-0.860** (0.085)	-0.451** (0.161)
ลักษณะหัวหน้าครัวเรือน					
หัวหน้าครัวเรือนเป็นชาย	-0.106 (0.082)	0.052 (0.06)	0.089 (0.074)	0.051 (0.078)	-0.195* (0.092)
อายุหัวหน้าครัวเรือน	-0.037** (0.003)	-0.013** (0.002)	-0.011** (0.003)	-0.013** (0.003)	-0.008* (0.004)
ไม่เคยสมรส	18.237 (10369.3)	-22.044 (40658.9)	19.318 (40247.7)	18.027 (26396.3)	-1.017** (0.278)
เป็นหม้าย/หย่า/แยกทาง	19.871 (10369.3)	-21.429 (40658.9)	19.794 (40247.7)	18.935 (26396.3)	0.426** (0.125)
การศึกษาต่ำกว่าประถม 4	0.239 (0.129)	-0.147 (0.078)	0.228* (0.091)	0.290** (0.093)	0.688** (0.131)
การศึกษาสูงสุดประถม 4	0.709** (0.116)	0.030 (0.078)	0.364** (0.091)	0.412** (0.091)	-19.578 (15847.2)
การศึกษาสูงสุดประถม 6	0.997 (1.237)	0.299 (0.647)	-0.198 (1.113)	0.407 (0.680)	

ตารางที่ 4.1 ค่าสัมประสิทธิ์ที่ใช้ในแบบจำลองในแต่ละกลุ่มอาชีพ (ต่อ)

อาชีพ	ผู้ไม่ได้ ปฏิบัติงาน ในเชิง เศรษฐกิจ	ผู้ปฏิบัติ งาน ในภาค การเกษตร	ผู้ประกอบ การ นอกภาค การเกษตร	ผู้ปฏิบัติ งาน วิชาชีพ	คนงาน
การศึกษาสูงสุดมัธยม 3	-20.074 (27477.9)		0.602 (1.156)		
การศึกษาสูงสุดมัธยม 6	-18.938 (40192.9)		-17.865** (40192.9)	-19.991 (26543.9)	
การศึกษาสูงกว่ามัธยม 6	-1.120** (0.222)	-0.582** (0.195)	-0.711 (0.161)	-1.225** (0.128)	-0.530 (0.304)
จำนวนตัวอย่าง	8,791	8,384	8,139	11,625	5,799

* เป็นตัวเลขที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 5, ** เป็นตัวเลขที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 1

4.1 ผลกระทบต่อรายได้

จากตารางที่ 4.2 ผลกระทบในปี 2556 ของกองทุนหมู่บ้านต่อรายได้ไม่ค่อยแตกต่างกันในแต่ละอาชีพ ผลการประเมินทางสถิติแสดงให้เห็นว่า การกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านไม่ส่งผลให้รายได้รวมของครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของรายได้แสดงให้เห็นว่าผู้กู้ยืมในเกือบทุกอาชีพมีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่าผู้ไม่กู้ ยกเว้นผู้ที่ประกอบอาชีพอยู่ในภาคการเกษตรเท่านั้นที่ผู้กู้มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่ไม่กู้ร้อยละ 6 ในขณะที่เมื่อพิจารณาผลของประชากรทั้งหมดโดยไม่ได้แยกกลุ่มอาชีพ รายได้ของกลุ่มผู้กู้ก็น้อยกว่ากลุ่มที่ไม่กู้เช่นกัน

โดยสรุปแล้วแม้ว่าการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านจะทำให้รายได้ของกลุ่มอาชีพการเกษตรเพิ่มขึ้น แต่ก็ไม่เพียงพอที่จะทำให้รายได้ของประชากรโดยรวมเพิ่มขึ้น จากข้อสรุปนี้ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ด้วยลักษณะเฉพาะของผู้ปฏิบัติงานในภาคการเกษตรสามารถนำเงินที่กู้ได้จากกองทุนหมู่บ้านไปใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaboski และ Townsen (2005) ซึ่งต่างจากลักษณะของอาชีพอื่นที่รายได้เป็นเงินเดือนประจำและไม่จำเป็นต้องใช้เงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ ที่หากจะนำเงินที่กู้ได้จากกองทุนหมู่บ้านไปลงทุนในธุรกิจใหม่อาจไม่เพียงพอ ทำให้เมื่อเปรียบเทียบแล้วรายได้ของผู้ที่ไม่กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านจึงไม่ดีขึ้น

4.2 ผลกระทบต่อรายจ่าย

เมื่อแบ่งรายจ่ายของครัวเรือนเป็นรายจ่ายเพื่อการบริโภค รายจ่ายนอกเหนือการบริโภค และรายจ่ายรวม จะเห็นว่า การกู้เงินกองทุนหมู่บ้านทำให้รายจ่ายนอกเหนือจากการบริโภคเพิ่มขึ้น มากกว่ารายจ่ายจากการบริโภค ในกลุ่มอาชีพของผู้ที่ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ และผู้ปฏิบัติงานในภาคการเกษตร เนื่องจากรายจ่ายนอกเหนือการบริโภคนั้นเป็นรายจ่ายที่รวมรายจ่ายในการชำระดอกเบี้ยเงินกู้ไว้ด้วย จึงเป็นธรรมดาที่ผู้กู้จะมีรายจ่ายในส่วนนี้มากกว่าผู้ที่ไม่กู้ อย่างไรก็ตาม ในส่วนของรายจ่ายเพื่อการบริโภคซึ่งเป็นรายจ่ายที่มีนัยของการลงทุนมากกว่ารายจ่ายนอกเหนือจากการบริโภค อาทิ ยานพาหนะ และการศึกษา เป็นต้น กลับพบว่ากลุ่มผู้ที่มีรายจ่ายในส่วนนี้น้อยกว่าผู้ที่ไม่กู้ในทุกกลุ่มอาชีพ ยกเว้นผู้ปฏิบัติงานในภาคการเกษตรที่แม้ผลจะออกมาเป็นบวก แต่ก็ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านมีแนวโน้มในการนำเงินไปใช้ในการลงทุนต่ำ

4.3 ผลกระทบต่อความยากจน

การกู้เงินกองทุนหมู่บ้านไม่ทำให้สัดส่วนของความยากจนลดลง ไม่ว่าจะเป็นความยากจนด้านรายได้ ความยากจนด้านรายจ่าย หรือช่องว่างความยากจน ยกเว้น ในกลุ่มของผู้ปฏิบัติงานภาคการเกษตรเท่านั้นที่มีสัดส่วนของความยากจน และช่องว่างความยากจนต่ำกว่าผู้ที่ไม่ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านร้อยละ 2.9 และ 2.3 ตามลำดับ (ตารางที่ 4.2) สอดคล้องกับผลลัพธ์ในส่วนของผลกระทบด้านรายได้ ที่การกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านส่งผลทางบวกต่อกลุ่มอาชีพผู้ประกอบการวิชาชีพภาคการเกษตร โดยสันนิษฐานได้ว่าสาเหตุมาจากลักษณะเฉพาะของอาชีพในภาคการเกษตรที่ต้องการเงินทุน เพื่อนำมาหมุนเวียน และรายได้ไม่มีอัตราคงที่ ซึ่งต่างจากอาชีพอื่นที่มีระดับรายได้คงที่เป็นประจำ

อย่างไรก็ตามการประเมินผลกระทบของกองทุนหมู่บ้านโดยใช้ข้อมูลเพียงปีเดียว อาจทำให้ไม่สามารถเห็นผลในระยะยาวได้ นอกจากนั้นจากรายงานของสำนักงานงบประมาณของรัฐสภา (2558) ยังพบว่าประชากรส่วนใหญ่ยังต้องกู้เงินจากแหล่งเงินทุนอื่นเพื่อมาจ่ายคืน ซึ่งให้เห็นว่าแม้การกู้เงินกองทุนหมู่บ้านจะทำให้ผลลัพธ์ด้านรายได้สูงขึ้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้

ตารางที่ 4.2 ผลกระทบต่อรายได้ รายจ่าย และความยากจนปี 2556

	รายได้	รายจ่าย			ความยากจน		
	เฉลี่ยต่อเดือนต่อสมาชิก	การอุปโภคบริโภค	นอกเหนือการบริโภค	รวม	สัดส่วนคนจนด้านรายได้	สัดส่วนคนจนด้านรายจ่าย	ช่องว่างความยากจน
ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ	-0.262**	-0.251**	0.384**	-0.219**	0.042**	0.056**	-0.061
T-stat	(-4.051)	(-10.822)	(8.350)	(-9.283)	(2.783)	(3.633)	(-0.774)
ผู้ปฏิบัติงานในภาคการเกษตร	0.065*	0.011	0.361**	0.038**	-0.029**	-0.005	-0.023**
T-stat	(2.503)	(0.913)	(13.260)	(2.973)	(-2.937)	(-0.475)	(-3.635)
ผู้ประกอบการนอกภาคการเกษตร	-0.289**	-0.334**	0.002	-0.305**	0.038**	0.073**	-0.014
T-stat	(-6.464)	(-16.901)	(.037)	(-14.585)	(4.539)	(7.333)	(-0.517)
ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ	-0.498**	-0.424**	-0.348**	-0.413**	0.073**	0.116**	0.017*
T-stat	(-11.384)	(-20.440)	(-7.902)	(-18.743)	(8.329)	(10.249)	(2.126)

ตาราง 4.2 ผลกระทบต่อรายได้ รายจ่าย และความยากจนปี 2556 (ต่อ)

	รายได้	รายจ่าย			ความยากจน		
	เฉลี่ยต่อเดือนต่อสมาชิก	การอุปโภคบริโภค	นอกเหนือการบริโภค	รวม	สัดส่วนคนจนด้านรายได้	สัดส่วนคนจนด้านรายจ่าย	ช่องว่างความยากจน
คนงาน(รวมภาคการผลิต)	-0.426**	-0.350**	-0.445**	-0.363**	0.088**	0.150**	0.022**
T-stat	(-14.087)	(-16.178)	(-8.727)	(-15.887)	(6.803)	(9.210)	(5.574)
รวม	-0.344**	-0.296**	-0.100**	-0.284**	0.076**	0.105**	0.017*
T-stat	(-19.759)	(-35.024)	(-5.482)	(-31.956)	(15.291)	(18.889)	(2.016)

หมายเหตุ: ผลลัพธ์ที่เป็นบวกหมายถึง ผู้ผู้มีค่าของผลลัพธ์ (Y) สูงกว่าผู้ไม่ผู้

* เป็นตัวเลขที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 5, ** เป็นตัวเลขที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 1

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

ปัญหาเรื่องความยากจนเป็นปัญหาสำคัญของหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งในปัจจุบันได้มีหลายฝ่ายที่เสนอว่าควรที่จะแก้ปัญหาความยากจนจากกลุ่มฐานรากของเศรษฐกิจโดยตรง โดยมีแนวคิดที่ว่า การเข้าถึงเงินทุนจะช่วยบรรเทาปัญหาความยากจนได้ เกิดเป็นแนวคิดของระบบการเงินรายย่อย (Microfinance) และในประเทศไทย ได้ก่อตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งถือเป็นสถาบันการเงินรายย่อยที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศและมีเงินทุนหมุนเวียนกว่าแสนล้านบาท การศึกษาเรื่องระบบการเงินรายย่อยกับปัญหาความยากจนจึงแสดงให้เห็นถึงผลกระทบของโครงการนี้ และอาจก่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไข และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่อไป ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนา ประเทศอย่างยั่งยืนจากประชาชนระดับฐานราก ที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ

ในงานวิจัยชิ้นนี้ได้ศึกษาผลกระทบจากการกู้เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยจำแนกพิจารณาตามกลุ่มอาชีพ ซึ่งให้ผลสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่พบว่า การกู้เงินส่งผลดีต่อกลุ่มอาชีพผู้ปฏิบัติงานภาคการเกษตรเท่านั้นในด้านของรายได้ ในส่วนของรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ไม่มีผู้กู้ในกลุ่มอาชีพใดเลยที่มีรายจ่ายในส่วนนี้สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้กู้ สำหรับผลกระทบของกองทุนหมู่บ้านต่อความยากจนนั้นสามารถสรุปได้ว่า การกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านไม่ได้บรรเทาปัญหาความยากจนทั้งในด้านของสัดส่วนความยากจนด้านรายได้ สัดส่วนความยากจนด้านรายจ่าย และช่องว่างความยากจน ยกเว้นในกลุ่มของผู้ปฏิบัติงานในภาคการเกษตรเท่านั้น ที่สัดส่วนความยากจนด้านรายได้ และช่องว่างความยากจนต่ำกว่าผู้ที่ไม่ได้กู้

การศึกษาเรื่องระบบการเงินรายย่อยและปัญหาความยากจน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของระบบการเงินรายย่อยต่อการบรรเทาปัญหาความยากจนในหลาย ๆ ประเทศ อย่างไรก็ตามสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในประเทศไทยกลับไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาความยากจนมากนัก ซึ่งสาเหตุอาจเป็นเพราะการนำเงินไปใช้ในกิจกรรมที่ไม่สร้างรายได้ที่ยั่งยืน และเนื่องจากปัญหาความยากจนในสังคมไทยมีความซับซ้อน และประกอบด้วยหลายสาเหตุ จนไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยการให้แหล่งเงินทุนเท่านั้น ดังนั้นการบรรเทาปัญหาความยากจนควรจะมี ความช่วยเหลือในด้านอื่นร่วมด้วย นอกเหนือจากการให้ความช่วยเหลือด้านการเงินเพียงอย่างเดียว

5.2 ข้อจำกัดของงานวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาเรื่องระบบการเงินรายย่อยกับปัญหาความยากจน โดยใช้ข้อมูลระดับจุลภาคจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (Socio-Economic Survey: SES) ที่จัดทำโดยสำนักงานสถิติและสังคมแห่งชาติ ตัวแปรที่ใช้จึงต้องอ้างอิงจากข้อมูลที่มีอยู่ใน SES เท่านั้น ทำให้ไม่อาจศึกษาในประเด็นอื่น ๆ นอกเหนือจากข้อมูลที่จัดทำขึ้นได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่องระบบการเงินรายย่อยกับปัญหาความยากจน สามารถนำมาวิเคราะห์ถึงข้อเสนอแนะซึ่งจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเป็นโครงการที่มีจุดประสงค์ที่ดี คือการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน อย่างไรก็ตามกลับมีการจัดสรรเงิน และการกำกับดูแลการใช้เงินทุนที่หละหลวม ซึ่งจากผลของงานวิจัยพบว่าผู้กู้มีแนวโน้มในการนำเงินที่ได้ไปใช้ในกิจกรรมเพื่อการลงทุนต่ำ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้ามาดูแลและแก้ไขปัญหาในส่วนนี้ ประกอบกับผลการสำรวจที่พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ต้องกู้เงินจากแหล่งเงินทุนอื่นเพื่อมาใช้คืน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการกู้เงินไม่ได้ทำให้รายได้เพิ่มขึ้น หรืออาจจะเพิ่มขึ้นแต่ไม่เพียงพอที่จะจ่ายคืนเงินต้นและดอกเบี้ยได้

อย่างไรก็ตามผลของงานวิจัยกลับพบว่าการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ส่งผลทางบวกต่อรายได้ในกลุ่มอาชีพภาคการเกษตรเพียงกลุ่มอาชีพเดียว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่พบว่าการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน นั้นสามารถทำให้รายได้จากการเกษตรเพิ่มขึ้นเท่านั้น ชี้ให้เห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรที่จะเข้ามาศึกษาสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้การกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านในกลุ่มอาชีพภาคการเกษตรประสบความสำเร็จ เพื่อนำไปประยุกต์และปรับปรุง ไม่ว่าจะเป็นในด้านของจำนวนเงิน และระยะเวลาในการใช้คืน รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะสามารถเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ได้ เช่นเดียวกับกลุ่มอาชีพในภาคการเกษตร

งบประมาณจำนวนมากที่รัฐบาลให้การสนับสนุน จะได้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาผลกระทบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเพียงปีเดียวอาจทำให้ผลลัพธ์ที่ได้ยังไม่ชัดเจน ควรศึกษาผลกระทบในปีอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย หรือใช้ข้อมูลที่เป็นอนุกรมเวลาและใช้ตัวอย่างซ้ำเพื่อให้เห็นผลกระทบในระยะยาว

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

พงศ์ระพีพร อาภากร, ม.ล.และคณะ. (2554). *โครงการวิจัยเรื่อง บทบาทของระบบการเงินระดับฐานรากในการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงิน The roles of microfinance in promoting financial access*. กรุงเทพฯ. สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง

วิทยานิพนธ์

ชลีรัตน์ มดเหล็กกุล. (2553). *แนวทางการปรับปรุงการให้สินเชื่อแก่ประชาชนและผู้ประกอบการรายย่อย ของสถาบันการเงินภาครัฐในประเทศไทย :ศึกษาวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายและวิธีปฏิบัติ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ).จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คณะนิติศาสตร์

ศศิวิมล ถาวรพงศ์สถิตย์. (2555). *ปัญหาการเข้าถึงการเงินฐานราก (Microfinance) ของประชาชน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ).มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. คณะนิติศาสตร์

บทความในวารสาร

พยอม ทองสุริยาพงศ์, มหัทธนะ อัมพรพิสิฐภูมิ และกนกกรัตย์ หิรัญบุรณะ. (2547). *การเงินระดับฐานรากในต่างประเทศและในประเทศไทย*.การเงินการคลัง ปีที่ 17 ฉบับที่ 52. น. 83-73

ศิริขวัญ วิเชียรเพลิต.(2558). *กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ*.สำนักงบประมาณของรัฐสภา

บวรพรรณ อังกุล, และวรวรรณ ชาญด้วยวิทย์. (2550). “*การประเมินผลกระทบของกองทุนหมู่บ้านต่อความยากจน*” เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี 2550 เรื่องจะแก้ปัญหาความยากจนกันอย่างไร: แข่งขัน แจกจ่าย หรือสวัสดิการ.สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ธนาคารโลก. (ม.ม.ป.). *ธนาคารโลกคือ?* สืบค้นจาก

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/EASTASIAPACIFICEXT/THAILANDINTHAIEXTN/0,,contentMDK:20288301~menuPK:486704~pagePK:1497618~piPK:217854~theSitePK:486697,00.html>

สถาบันการวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย. (ม.ม.ป.). *บทที่ 3 การประเมินนโยบายสาธารณะโดยใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพ*. สืบค้นจาก

http://tdri.or.th/archives/download/reports/unpublished/nhf/ch3.policy_eval.pdf

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจน และความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยปี 2556*. สืบค้นจาก

http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/research/15/research_1433110615.pdf

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). *สรุปผลที่สำคัญการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2556*. สืบค้นจาก

<http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/socioSum56-1.pdf>

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2551). *นิยามคำศัพท์*. สืบค้นจาก

<http://www.nic.go.th/gsic/default.php?ds=difinition>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). *ตัวชี้วัดความยากจนและการกระจายรายได้ ทั่วราชอาณาจักร ปี พ.ศ. 2531 - 2557*. สืบค้นจาก

http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatReport_Final.aspx?reportid=694&template=1R1C&yeartype=M&subcatid=71

Articles

- Asian Development Bank. (n.d.). *overview about ADB*.
<<http://www.adb.org/about/overview>>
- Asian Development Bank. (2000). *Finance for the Poore: Microfinance Development Strategy*.
<<http://www2.adb.org/documents/policies/microfinance/financepolicy.pdf>>
- Baker, J. (2000). "Evaluation the Impact of Development Projects on Poverty." The World Bank. Washington, D.C. May.
- Beck, Thorsten, AsliDemirguc-Kunt, and Ross Levine, 2007, *Finance, inequality and the poor*, *Journal of Economic Growth* 12, 27–49.
- Bruhn, M., & Love, I. (2014). *The real impact of improved access to finance: Evidence from Mexico*. *The Journal of Finance*, 69(3), 1347-1376.
- Coleman & Brett. (1999). *The impact of group lending in northeast Thailand*. *Journal of Development Economics* 45, 105–141.
- Demirguc-Kunt & Asli, Thorsten Beck, and Patrick. (2008). *Finance for all? Policies and pitfalls in expanding access*, Policy Research Report (World Bank, Washington, DC).
- Honohan & Patrick. (2004). *Financial development, growth and poverty: How close are the links? Policy Research Working Paper WP3203*, World Bank.
- Kaboski, J. P., & Townsend, R. M. (2005). *Policies and impact: An analysis of village-level microfinance institutions*. *Journal of the european economic Association*, 1-50.
- Ledgerwood, J. (1999). *Sustainable banking with the poor microfinance handbook*.
- Levine & Ross. (2005). *Finance and growth: Theory and evidence*, in Philippe Aghion and Steven Durlauf, eds.: *Handbook of Economic Growth* (Elsevier Science, Oxford, UK).
- McKernan & Signe-Mary. (2002). *The impact of microcredit programs on self-employment profits: Do noncredit program aspects matter?*, *Review of Economics and Statistics* 84, 93–115.

- Pitt, Mark, & ShahidurKhandker. (1998). *The impact of group-based credit programs on poor households in Bangladesh: Does the gender of participants matter?*, Journal of Political Economy 106, 958–996.
- Pitt, Mark M., ShahidurKhandker, Omar HaiderChowdhury, & Daniel L. Millimet. (2003). *Credit programs for the poor and the health status of children in rural Bangladesh*, International Economic Review 44, 87–118.
- Rodrik, D., & Rosenzweig, M. (2009). Access to Finance Chapter 2, Handbook of Development Economics, Volume 5.
- The Consultive Group to Assist the Poor. (n.d.). *What is microfinance?*. <<http://www.microfinancegateway.org/what-is-microfinance>>
- Yunus, M. (2007). Grameen bank. <<http://www.Grameenfoundation.org>>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายละเอียดเกี่ยวกับตัวแปร

ตาราง ผ1: รายละเอียดเกี่ยวกับตัวแปร

ตัวแปร	คำอธิบาย
รายได้รวมต่อเดือนต่อสมาชิกในครัวเรือน	<p>ประกอบด้วยรายได้ที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน</p> <p><u>รายได้ที่เป็นตัวเงิน</u> ได้แก่ ค่าจ้าง เงินเดือน กำไรสุทธิจากการประกอบธุรกิจ กำไรสุทธิจากการประกอบการเกษตร บำเหน็จ บำนาญ เบี้ยหวัด เงินสงเคราะห์ เงินชดเชยหรือเงินทดแทนจากการออกจากงาน เงินช่วยเหลือที่ได้รับจากบุคคลอื่นนอกครัวเรือน เงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุและผู้พิการรวมทั้งเงินช่วยเหลือรวมทั้งเงินช่วยเหลืออื่น ๆ จากรัฐและองค์กรต่าง ๆ รายรับจากการให้เช่าห้อง/ที่ดินและสินทรัพย์อื่น ๆ รวมทั้งค่าลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรต่าง ๆ ดอกเบี้ยเงินฝาก/พันธบัตร เงินปันผลจากหุ้นและการลงทุนอื่น ๆ และดอกเบี้ยแชร์และการให้กู้ยืมเงินแก่เอกชน</p> <p><u>รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน</u> ได้แก่ ค่าประเมินค่าเช่าบ้านที่อยู่อาศัยโดยไม่เสียค่าเช่า มูลค่าสินค้าและบริการที่ได้รับมาโดยไม่ต้องซื้อ อาหารและเครื่องดื่มที่ได้รับมาโดยไม่ต้องซื้อ</p>
ค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภค	<p>ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสินค้าและบริการ อาหารและเครื่องดื่ม รวมถึงยาสูบ</p> <p><u>สินค้าและบริการ</u> ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งบ้าน เครื่องใช้เบ็ดเตล็ดและการดำเนินการในครัว ค่าจ้างบุคคลที่ให้บริการในครัวเรือน เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย รองเท้า ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ค่าเวชภัณฑ์และค่าตรวจรักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเดินทาง/การสื่อสาร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษา และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการอ่าน/บันเทิง/กิจกรรมทางศาสนา</p> <p><u>อาหารและเครื่องดื่ม</u> ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ธัญพืช ผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ ปลา และอาหารทะเล ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับนม น้ำมันและไขมัน ผัก ผลไม้ น้ำตาล ของหวาน เครื่องปรุงรส เครื่องเทศ เครื่องดื่ม อาหารที่บริโภคนอกบ้าน</p> <p><u>ยาสูบ</u> ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับยาสูบทั้งหมด</p>

ตาราง ผ1: รายละเอียดเกี่ยวกับตัวแปร (ต่อ)

ตัวแปร	คำอธิบาย
ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค	ประกอบด้วย ภาษี ค่าธรรมเนียม ค่าปรับ ค่าสมาชิกกลุ่มอาชีพ เงิน/สิ่งของที่ส่งให้บุคคลนอกครัวเรือน บริจาคเงิน/ซื้อสิ่งของให้แก่องค์กรต่าง ๆ เงินทำบุญ/เงินช่วยเหลืองานอื่น ๆ ค่าเบี้ยประกันภัย(ไม่รวมการสะสมทรัพย์) สลากกินแบ่ง การพนัน ดอกเบี้ยจ่าย และอื่น ๆ
สัดส่วนความยากจนด้านรายได้	จำนวนคนทั้งหมดที่มีรายได้ประจำเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนต่ำกว่าเส้นความยากจน (Poverty Line ³) เทียบกับประชากรทั้งหมด
สัดส่วนความยากจนด้านรายจ่าย	จำนวนคนทั้งหมดที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคนต่อเดือนต่ำกว่าเส้นความยากจน (Poverty Line) เทียบกับประชากรทั้งหมด
ช่องว่างความยากจน	ช่องว่างระหว่างมาตรฐานความเป็นอยู่ของคนจนที่ตกอยู่ใต้เส้นความยากจน เพื่อบ่งชี้ว่าคนจนเหล่านี้มีระดับรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนมากน้อยเพียงใด โดยเป็นการหาค่าเฉลี่ยของช่องว่างระหว่างเส้นความยากจนกับรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนของครัวเรือนยากจน คนจนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนมากก็จะมีความยากลำบากมาก
ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ	ผู้มีรายได้จาก บำเหน็จ บำนาญ เงินช่วยเหลือ ทรัพย์สิน และอื่น ๆ
ผู้ปฏิบัติงานในภาคการเกษตร	ประกอบด้วย ผู้ทำการเกษตรและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ผู้ทำประมง ป่าไม้ ลำสัตว์หาของป่า และบริการทางการเกษตร
ผู้ประกอบการนอกภาคการเกษตร	ผู้ประกอบการธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตรที่ใช้ทักษะด้านการบริหาร ด้านวิชาชีพ และด้านอื่น ๆ
ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ	ประกอบด้วย ผู้จัดการ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่เทคนิค เสมียน พนักงานบริการช่างฝีมือ ผู้ขับยานยนต์ คนทำความสะอาด ผู้ช่วยประกอบอาหาร และทหาร
คนงาน	ประกอบด้วย คนงานเกษตร ป่าไม้ ประมง ก่อสร้าง เหมืองแร่ และคนงานในกระบวนการผลิต

³เส้นความยากจน (Poverty Line) เกณฑ์ชี้วัดที่คำนวณจากมาตรฐานความต้องการบริโภคอาหารและสินค้าที่จำเป็นขั้นต่ำ ที่เพียงพอต่อความต้องการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคล มีหน่วยเป็น บาท/คน/เดือน โดยในงานวิจัยชิ้นนี้อ้างอิงจากเส้นความยากจนปี 2556 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ภาคผนวก ข
ลักษณะของตัวแปรในแบบจำลอง

ตาราง ผ2: ลักษณะของตัวแปรในแบบจำลองการประมาณค่าความน่าจะเป็นในการเข้าร่วมโครงการ

ตัวแปร	คำอธิบาย	
ลักษณะชุมชน	1 = อยู่ในเขตเทศบาล	0 = อื่น ๆ
ลักษณะครัวเรือน		
ขนาด	จำนวนสมาชิกครัวเรือน	
จำนวนผู้มีรายได้	จำนวนสมาชิกครัวเรือนที่มีรายได้	
มีสมาชิกครัวเรือน 1 คน	1 = เป็นครัวเรือนเดียว	0 = อื่น ๆ
เป็นเจ้าของบ้านและที่อยู่อาศัย	1 = เป็นเจ้าของบ้านที่อยู่อาศัย	0 = อื่น ๆ
มีโทรศัพท์ใช้	1 = มีโทรศัพท์ในครัวเรือน	0 = อื่น ๆ
จำนวนจักรยานยนต์	จำนวนจักรยานยนต์ของครัวเรือน	
จำนวนรถยนต์	จำนวนรถยนต์ของครัวเรือน	
ลักษณะหัวหน้าครัวเรือน		
หัวหน้าครัวเรือนเป็นชาย	1 = หัวหน้าครัวเรือนเป็นชาย	0 = อื่น ๆ
อายุหัวหน้าครัวเรือน	อายุของหัวหน้าครัวเรือน	
ไม่เคยสมรส	1 = หัวหน้าครัวเรือนโสด	0 = อื่น ๆ
เป็นหม้าย/หย่า/แยกทาง	1 = หัวหน้าครัวเรือนเป็นหม้ายหย่าหรือแยกทาง	0 = อื่น ๆ
การศึกษาต่ำกว่าประถม 4	1 = หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาน้อยกว่าประถม 4 หรือไม่มีการศึกษา	0 = อื่น ๆ
การศึกษาสูงสุดประถม 4	1 = หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาสูงสุดประถม 4	0 = อื่น ๆ
การศึกษาสูงสุดประถม 6	1 = หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาสูงสุดประถม 6	0 = อื่น ๆ
การศึกษาสูงสุดมัธยม 3	1 = หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาสูงสุดมัธยม 3	0 = อื่น ๆ
การศึกษาสูงสุดมัธยม 6	1 = หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาสูงสุดมัธยม 6	0 = อื่น ๆ
การศึกษาสูงกว่ามัธยม 6	1 = หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษามากกว่าระดับมัธยม	0 = อื่น ๆ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ

นางสาวพิชชา วีรกุลเทวีญ

วันเดือนปีเกิด

25 ธันวาคม 2535

วุฒิการศึกษา

ปีการศึกษา 2557: บัณฑิต

(การบัญชีธุรกิจแบบบูรณาการ)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

